

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ПРАВА ТА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО:
протокол засідання кафедри
«31» серпня 2021 року № 1
(оновлено: протокол засідання кафедри «19»
листопада 2021 року № 6)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОКПП 1.2.4. «ПРАВОТЛУМАЧНА ТА ПРАВОЗАСТОСОВНА
ТЕХНІКА»**

Освітньо-професійна програма	<u>Право</u>
Спеціальність	<u>081 Право</u>
Факультет	<u>Економіко-правовий</u>

Робоча програма навчальної дисципліни «Правотлумачна та правозастосовна техніка» для здобувачів вищої освіти ОПП «Право» спеціальності 081 «Право».

Розробник: Годованик Євген Валентинович, доктор юридичних наук, професор кафедри права та публічного адміністрування МДУ.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 08 «Право»	Обов'язкова навчальна дисципліна професійної підготовки	
Семестрових модулів – 1	ОПП Право 081 «Право»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: глосарій; проект актів		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 8	другий (магістерський) рівень вищої освіти	16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		59 год.	77 год.
		Індивідуальні завдання	
		1	1
Вид контролю			
Екзамен			

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми здобуття вищої освіти – 30 (33%) / 60 (67%);

для заочної форми здобуття вищої освіти – 12 (13%) / 78 (87%).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: опанування нормотворчої техніки та правотворчої термінології; надання систематизованого матеріалу в сфері застосування норм права, зокрема, щодо поняття та вимог до застосування норм права; юридичної та фактичної кваліфікації справи у процесі застосування норм права; дії норми права у часі, просторі та за колом осіб; поняття і способів тлумачення норм права; юридичних презумпцій та фікцій; подолання колізій між нормами права; поняття прогалін у законодавстві і шляхи їх подолання.

Завдання навчальної дисципліни: засвоєння теоретичних засад нормотворчості, правозастосування та правотлумачення; визначення суті, принципів і механізмів правозастосування як особливої форми реалізації права; характеристика основ нормотворчості та розроблення нормативно-правових актів; вивчення основ теорії та практики застосування юридичної техніки; оволодіння навичками подолання колізій та прогалін норм права у правозастосовній та правотлумачній діяльності.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі – обов'язкова компонента з циклу дисциплін професійної підготовки, обсягом – 90 годин / 3 кредитів ECTS.

Передумови для вивчення дисципліни: вивчення дисципліни «Правотлумачна та правозастосовна техніка» на основі отриманих знань та навичок за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти з наступних навчальних дисциплін: «Теорія держави і права», а також паралельно з навчальними дисциплінами: «Принцип верховенства права та проблеми його реалізації», «Захист прав за національним та європейським правом».

Компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.
Загальні компетентності	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.</p> <p>ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</p> <p>ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/ видів економічної діяльності).</p> <p>ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p> <p>ЗК10. Здатність розробляти проекти та управляти ними.</p> <p>ЗК11. Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію, працювати в команді з дотриманням етичних норм та цінностей мультикультурного суспільства, здійснювати наукову полеміку та спілкування державною / іноземною мовою</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<p>СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.</p> <p>СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.</p>

	<p>СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.</p> <p>СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.</p> <p>СК 5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.</p> <p>СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.</p> <p>СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні</p> <p>СК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.</p> <p>СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.</p> <p>СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.</p> <p>СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів</p> <p>СК12. Здатність розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.</p> <p>СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.</p> <p>СК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.</p> <p>СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.</p> <p>СК16. Здатність критично осмислювати й розв'язувати складні задачі та проблеми, що потребують міждисциплінарних підходів, оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної / недостатньої інформації та суперечливих вимог.</p> <p>СК17. Здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації у сфері права на основі інноваційних підходів</p>
<p>Результати навчання</p>	<p>РН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.</p> <p>РН2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.</p> <p>РН4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.</p> <p>РН6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.</p>

	<p>РН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.</p> <p>РН8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.</p> <p>РН11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції</p> <p>РН13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.</p> <p>РН14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.</p> <p>РН15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.</p> <p>РН16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.</p> <p>РН17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.</p>
--	--

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади та практичні аспекти правозастосування.

Тема 1. Правозастосування як особлива форма реалізації права.

Поняття і визначення реалізації норм права. Особливості реалізації норм права. Поняття правозастосування. Основні риси правозастосування. Мета правозастосування. Стадії правозастосування. Вимоги до правозастосовної діяльності. Індивідуальна та колективна реалізація правових норм. Ефективність та якість правозастосування. Правозастосовні помилки.

Література:

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: В. Д. Гончаренко (гол.) та ін. Харків: Право, 2016. Том 1: Історія держави і права України. С. 256-260.
2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: С. І. Максимов (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 2: Філософія права. С. 82-84.
3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: О. В. Петришин (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 3: Загальна теорія права. С. 22-28.
4. Гусарєв С. Д., Тихомиров О. Д. Теорія держави та права: навч. посіб. Київ: НАВС; Освіта України, 2017. 320 с. С. 64-136.
5. Павлишин О.В. Правозастосування та його ознаки в контексті семіотико-правового аналізу правової реальності. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2017. № 1. С. 161-172.
6. David R., Geoffre-Spinozi K. The main legal systems of our time. L., 1996. 400 p.

Тема 2. Правозастосовний акт як акт індивідуального регулювання суспільних відносин.

Поняття правозастосовного акту. Структура правозастосовного акту. Види правозастосовних актів. Вимоги до правозастосовного акту. Відмінність правозастосовних

та нормативно-правових актів. Підготовка правозастосовних актів. Використання юридичної термінології в правозастосовних актах. Якість та ефективність правозастосування. Індивідуальні та колективні наслідки реалізації правозастосовних актів.

Література:

1. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Теорія держави та права: навч. посіб. Київ: НАВС; Освіта України, 2017. С. 136-152.
2. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм: теоретико-методологічні аспекти. Одеса: Фенікс, 2019. С. 68-94.
3. Годованик Є. В. Теоретичні підходи до визначення правової норми у контексті функціонування сучасних правових систем. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право.* 2016. Вип. 11. С. 28-35.
4. Годованик Є. В. Норма права як структурний елемент системи права сучасної правової держави. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право.* 2016. Вип. 12. С. 19-26.
5. Годованик Є. В. Проблеми визначення правової норми в умовах сучасного розвитку європейської правової системи. *Юридичний вісник.* 2016. № 2. С. 151-158.
6. Dicey A. Introduction to the Study of the Law of the Constitution, L. : MacMillan, 1959. 196 p.

Тема 3. Нормотворчість та нормотворча техніка.

Поняття нормотворчості. Суб'єкти нормотворчості. Принципи нормотворчості. Співвідношення загальних та спеціальних принципів нормотворчості. Стадії нормотворчого процесу. Функції нормотворчості. Компетенція суб'єктів нормотворчості. Держава як суб'єкт нормотворчості. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти нормотворчості. Роль громадянського суспільства у нормотворчому процесі.

Література:

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: В. Д. Гончаренко (гол.) та ін. Харків: Право, 2016. Том 1: Історія держави і права України. С. 260-278.
2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: С. І. Максимов (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 2: Філософія права. С. 92-98.
3. Пасічна І. О. Законотворчість, нормотворчість та правореалізація: навч. посібн. Полтава: ПолтНТУ, 2019. 113 с.
4. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм як необхідна умова суспільної модернізації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2018. № 4. С. 20-23.
5. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм як теоретико-методологічна категорія сучасної юриспруденції. *Право і суспільство.* 2018. № 4. Ч. 2. С. 16-21.
6. Joński K. and Rogowski W., 2020. Legislative Practice and the Judiciary Reforms in Post-2015 Poland – Analysis of the law-Making Process. *International Journal for Court Administration*, 11(2), p.3. DOI: <http://doi.org/10.36745/ijca.315>

Тема 4. Юридичні фікції та презумпції.

Поняття юридичної фікції. Поняття юридичної презумпції. Відмінність юридичних фікцій від юридичних презумпцій. Поняття юридичного факту. Конструктивні та деструктивні юридичні фікції. Типи юридичних фікцій. Презумпції у праві як пізнавальний прийом. Використання юридичних фікцій та презумпцій у нормотворчій, правозастосовній, правотлумачній техніці.

Література:

1. Бородкін М. В. Юридичні факти як підстави виникнення соціально-забезпечувальних правовідносин: автореф. дис.... канд. юрид. наук. Одеса, 2018. С. 4-6.
2. Вільчинська С. Проект методології нового типу (підхід філософської антропології). *Університетська кафедра*. 2018. № 7. С. 93-98.
3. Войтенко І. Презумпція правомірності дій та рішень контролюючих органів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Юридичні науки*. 2017. № 865. С. 184-189
4. Волкова І. М. Юридичні факти: окремі проблеми класифікації. *Науко-вий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 5. С. 12-16.
5. Волкова І. Юридичні факти-стани: поняття та особливості. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2017. № 2. Р. 33-38.

Змістовий модуль 2. Тлумачення норм права та правотлумачна техніка.

Тема 5. Загальні положення про тлумачення правових актів.

Поняття і визначення тлумачення норм права. Види тлумачення норм права. Форми тлумачення норм права. Значення тлумачення норм права в ефективному регулюванні суспільних відносин. Акти тлумачення норм права та правотлумачна техніка. Статичний та динамічний підходи до правотлумачення. Комплексний підхід до правотлумачення. Способи тлумачення правових норм. Нормативне та казуальне правотлумачення. Неофіційне правотлумачення. Доктринальне (наукове) тлумачення норм права.

Література:

1. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2019. С. 8-16.
2. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: моногр. Харків: Право, 2018. С. 242-344.
3. Годованик Є. В. Конституційно-правова норма та її відображення в європейському праворозумінні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 1. С. 80-85.
4. Шутак І. Д. Юридична техніка тлумачення норм права. *Науково-інформаційний вісник*. *Право*. 2015. № 11. С. 18-24.
5. Баїк О. І. До питання тлумачення податково-правових норм. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. *Серія: Юридичні науки*. 2018. № 2. С. 13-20.

Тема 6. Текстуальне та логічне опрацювання положень правових актів.

Текстуальне опрацювання положень правових актів і юридичних документів у процесі їх тлумачення. Значення та зміст прямого встановлення правових приписів та правових конструкцій. Формулювання логічного тлумачення положень правових актів. Інтерпретаційні акти у праві. Формулювання конструкції інтерпретаційного акту.

Література:

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: В. Д. Гончаренко (гол.) та ін. Харків: Право, 2016. Том 1: Історія держави і права України. С. 279-284.
2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: С. І. Максимов (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 2: Філософія права. С. 100-104.
3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: О. В. Петришин (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 3: Загальна теорія права. С. 49-57.
4. Косцова І. П. Системне тлумачення норм права: дис. ... канд. юрид. наук. Івано-Франківськ. 2016. 218 с.
5. Грищук О. В., Заболотна Н. Я. Юридична техніка творення та тлумачення нормативно-правових договорів: теоретико-правовий вимір. Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. і права, 2017. 213 с.

Тема 7. Субординація правових актів.

Пріоритет правила «*lex superior derogate inferiori*» перед правилами «*lex specialis derogat generali*» і «*lex posterior derogate priori*». Обов'язковість правила про субординацію правових актів для суб'єктів правозастосування. Міжнародні договори, згода на обов'язковість яких для України надана Верховною Радою, у системі ієрархії правових актів. Застосування правових актів, виданих без правової підстави, передбаченої ст.19 Конституції. Наслідки невикористання особою права на звернення до суду з вимогою про визнання правового акту недійсним. Здатність до конкуренції актів меншої юридичної сили, виданих на підставі спеціальної вказівки, що містяться в акті вищої юридичної сили.

Література:

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: В. Д. Гончаренко (гол.) та ін. Харків: Право, 2016. Том 1: Історія держави і права України. С. 260-278.
2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: С. І. Максимов (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 2: Філософія права. С. 92-98.
3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: О. В. Петришин (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 3: Загальна теорія права. С. 58-67.
4. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм як необхідна умова суспільної модернізації. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. № 4. С. 20-23.
5. Легка О. Динамічне юридичне тлумачення: практика Європейського суду з прав людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 10. С. 124-128.

Тема 8. Колізії та прогалини норм права (викладається англійською мовою).

Поняття та види колізій норм права. Способи вирішення колізій у праві. Прогалини у праві. Способи усунення прогалин у праві. Аналогія права та аналогія закону. Темпоральні (часові) колізії. Ієрархічні колізії. Змістовні колізії. Судовий та адміністративний розгляд як засоби усунення колізій у праві. Субсидіарне застосування норм права (міжгалузева аналогія).

Topic 8. Conflicts and gaps in the law (taught in English).

The concept and types of conflicts of law. Ways to resolve conflicts in law. Gaps in the law. Ways to eliminate gaps in the law. Analogy of law. Temporal collisions. Hierarchical collisions. Substantive collisions. Judicial and administrative proceedings as a means of resolving conflicts of law. Subsidiary application of legal norms (intersectoral analogy).

Література:

1. Корнієнко М. В., Тertiшник В. М. Принципи права в розв'язанні проблем конкуренції правових норм, юридичних фікцій і колізій. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 1. С. 7-11.
2. Корнієнко М., Тertiшник В. Принципи права в розв'язанні юридичних колізій. *Верховенство Права*. 2017. № 2. С. 95-101.
3. Годованик Є. В. Теоретико-методологічні проблеми дослідження ефективності конституційно-правових норм. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2018. № 4-1. С. 24-27.
4. Годованик Є. В. Якість правотворчості як основний чинник ефективності конституційно-правових норм. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. № 2. Т. 2. С. 37-41.
5. Ленгер Я. І. Муніципально-правові колізії: загальнотеоретичний аспект. Ужгород: Гельветика, 2017. 335 с. С. 168-184.
6. Bruhl, Aaron-Andrew P. Against Mix-and-Match Lawmaking. *Cornell Journal of Law and Public Policy*, Vol. 16, p. 349, 2007. URL: <https://ssrn.com/abstract=932574>

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Л	Пр	Інд	С.р		Л	Пр	Інд.	С.р
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади та практичні аспекти правозастосування										
Тема 1. Правозастосування як особлива форма реалізації права	5	2		-	2	3		-	-	1
Тема 2. Правозастосовний акт як акт індивідуального регулювання суспільних відносин	5	2	2	-	2	1	2	-	-	1
Тема 3. Нормотворчість та нормотворча техніка	7	2	2	-	3	2		2	-	1
Тема 4. Юридичні фікції та презумпції	7	2	2	-	3	2			-	1
Разом за змістовим модулем 1	24	8	6	-	10	8	2	2	-	4
Змістовий модуль 2. Тлумачення норм права та правотлумачна техніка										
Тема 5. Загальні положення про тлумачення правових актів	7	2	2		3	3	2			1
Тема 6. Текстуальне та логічне опрацювання положень правових актів.	7	2	2	-	3	3	2	2	-	1
Тема 7. Субординація правових актів	7	2	2	-	3	4			-	2
Тема 8. Колізії та прогалини норм права Topic 8. Conflicts and gaps in the law (taught in English)	7	2	2	-	3	4	-	2	-	2
ІНДЗ 2	8	-	-	-	8	38	-	-	-	38
Разом за змістовим модулем 2	36	8	8	-	20	52	4	4	-	44
Підготовка до екзамену	30	-	-	-	30	30	-	-	-	30
Усього годин	90	16	14	-	60	90	6	6	-	78

5. Перелік тем та зміст практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			Денна форма	Заочна форма	
1.	<p>Правозастосування як особлива форма реалізації права</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття і визначення реалізації норм права. 2. Особливості реалізації норм права. 3. Поняття правозастосування. 4. Мета правозастосування. 5. Стадії правозастосування. 6. Вимоги до правозастосовної діяльності. 7. Індивідуальна та колективна реалізація правових норм. 8. Ефективність та якість правозастосування. 9. Правозастосовні помилки. <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: В. Д. Гончаренко (гол.) та ін. Харків: Право, 2016. Том 1: Історія держави і права України. С. 256-260. 2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: С. І. Максимов (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 2: Філософія права. С. 82-84. 3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: О. В. Петришин (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 3: Загальна теорія права. С. 22-28. 4. Гусарева С. Д., Тихомирова О. Д. Теорія держави та права: навч. посіб. Київ: НАВС; Освіта України, 2017. 320 с. С. 64-136. 5. Павлишин О.В. Правозастосування та його ознаки в контексті семіотико-правового аналізу правової реальності. <i>Філософські та методологічні проблеми права</i>. 2017. № 1. С. 161-172. 6. David R., Geoffre-Spinozi K. The main legal systems of our time. L., 	Розглянути правозастосування відповідно до теорії й на практичних прикладах	1	-	РН1 РН6 РН13 РН14 РН16 РН17

	1996. 400 p.				
2.	<p>Правозастосовний акт як акт індивідуального регулювання суспільних відносин</p> <p>1. Поняття правозастосовного акту.</p> <p>2. Структура правозастосовного акту.</p> <p>3. Класифікація правозастосовних актів.</p> <p>4. Вимоги до правозастосовного акту.</p> <p>5. Відмінність правозастосовних та нормативно-правових актів.</p> <p>Література:</p> <p>1. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Теорія держави та права: навч. посіб. Київ: НАВС; Освіта України, 2017. С. 136-152.</p> <p>2. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм: теоретико-методологічні аспекти. Одеса: Фенікс, 2019. С. 68-94.</p> <p>3. Годованик Є. В. Теоретичні підходи до визначення правової норми у контексті функціонування сучасних правових систем. <i>Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право.</i> 2016. Вип. 11. С. 28-35.</p> <p>4. Годованик Є. В. Норма права як структурний елемент системи права сучасної правової держави. <i>Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право.</i> 2016. Вип. 12. С. 19-26.</p> <p>5. Годованик Є. В. Проблеми визначення правової норми в умовах сучасного розвитку європейської правової системи. <i>Юридичний вісник.</i> 2016. № 2. С. 151-158.</p> <p>6. Dicey A. Introduction to the Study of the Law of the Constitution, L. : MacMillan, 1959. 196 p.</p>	Проаналізувати правозастосовний акт	1	-	PH1 PH2 PH4 PH8 PH11 PH13 PH17
3.	<p>Нормотворчість та нормотворча техніка</p> <p>1. Поняття нормотворчості.</p> <p>2. Суб'єкти нормотворчості.</p> <p>3. Принципи нормотворчості.</p> <p>4. Співвідношення загальних та</p>	Розглянути особливості нормотворчості	2	1	PH1 PH2 PH4 PH15 PH16

	<p>спеціальних принципів нормотворчості.</p> <p>5. Стадії нормотворчого процесу.</p> <p>6. Функції нормотворчості.</p> <p>7. Основи нормотворчої техніки.</p> <p>Література:</p> <p>1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: В. Д. Гончаренко (гол.) та ін. Харків: Право, 2016. Том 1: Історія держави і права України. С. 260-278.</p> <p>2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: С. І. Максимов (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 2: Філософія права. С. 92-98.</p> <p>3. Пасічна І. О. Законотворчість, нормотворчість та правореалізація: навч. посібн. Полтава: ПолтНТУ, 2019. 113 с.</p> <p>4. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм як необхідна умова суспільної модернізації. <i>Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції</i>. 2018. № 4. С. 20-23.</p> <p>5. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм як теоретико-методологічна категорія сучасної юриспруденції. <i>Право і суспільство</i>. 2018. № 4. Ч. 2. С. 16-21.</p> <p>6. Joński K. and Rogowski W., 2020. Legislative Practice and the Judiciary Reforms in Post-2015 Poland – Analysis of the law-Making Process. <i>International Journal for Court Administration</i>, 11(2), p.3. DOI: http://doi.org/10.36745/ijca.315</p>				
4.	<p>Юридичні фікції та презумпції</p> <p>1. Поняття юридичної фікції.</p> <p>2. Поняття юридичної презумпції.</p> <p>3. Відмінність юридичних фікцій від юридичних презумпцій.</p> <p>Література:</p> <p>1. Бородкін М. В. Юридичні факти як підстави виникнення соціально-забезпечувальних правовідносин: автореф. дис.... канд. юрид. наук. Одеса, 2018. С.</p>	Визначити відмінності юридичних фікцій та презумпцій	2	1	PH1 PH2 PH6 PH7 PH8 PH11 PH13

	<p>4-6.</p> <p>2. Вільчинська С. Проект методології нового типу (підхід філософської антропології). <i>Університетська кафедра</i>. 2018. № 7. С. 93-98.</p> <p>3. Войтенко І. Презумпція правомірності дій та рішень контролюючих органів. <i>Вісник Національного університету «Львівська політехніка»</i>. <i>Юридичні науки</i>. 2017. № 865. С. 184-189</p> <p>4. Волкова І. М. Юридичні факти: окремі проблеми класифікації. <i>Науко-вий вісник Херсонського державного університету</i>. 2016. Вип. 5. С. 12-16.</p> <p>5. Волкова І. Юридичні факти-стани: поняття та особливості. <i>Visegrad Journal on Human Rights</i>. 2017. № 2. Р. 33-38.</p>				
5.	<p>Загальні положення про тлумачення правових актів</p> <p>1. Поняття і визначення тлумачення норм права.</p> <p>2. Види тлумачення норм права.</p> <p>3. Форми тлумачення норм права.</p> <p>4. Значення тлумачення норм права в ефективному регулюванні суспільних відносин.</p> <p>5. Акти тлумачення норм права та правотлумачна техніка.</p> <p>Література:</p> <p>1. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2019. С. 8-16.</p> <p>2. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: моногр. Харків: Право, 2018. С. 242-344.</p> <p>3. Годованик Є. В. Конституційно-правова норма та її відображення в європейському праворозумінні. <i>Актуальні проблеми правознавства</i>. 2018. Вип. 1. С. 80-85.</p> <p>4. Шутак І. Д. Юридична техніка</p>	Охарактеризувати положення про тлумачення правових актів	2	-	PH1 PH2 PH6 PH13 PH17

	<p>тлумачення норм права. <i>Науково-інформаційний вісник. Право.</i> 2015. № 11. С. 18-24.</p> <p>5. Баїк О. І. До питання тлумачення податково-правових норм. <i>Міжнародний науко-вий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки.</i> 2018. № 2. С. 13-20.</p>				
6.	<p>Текстуальне та логічне опрацювання положень правових актів.</p> <p>1. Текстуальне опрацювання положень правових актів і юридичних документів у процесі їх тлумачення.</p> <p>2. Значення та зміст прямого встановлення правових приписів та правових конструкцій.</p> <p>3. Формулювання логічного тлумачення положень правових актів.</p> <p>Література:</p> <p>1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: В. Д. Гончаренко (гол.) та ін. Харків: Право, 2016. Том 1: Історія держави і права України. С. 279-284.</p> <p>2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: С. І. Максимов (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 2: Філософія права. С. 100-104.</p> <p>3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: О. В. Петришин (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 3: Загальна теорія права. С. 49-57.</p> <p>4. Косцова І. П. Системне тлумачення норм права: дис. ... канд. юрид. наук. Івано-Франківськ. 2016. 218 с.</p> <p>5. Грищук О. В., Заболотна Н. Я. Юридична техніка творення та тлумачення нормативно-правових договорів: теоретико-правовий вимір. Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. і права, 2017. 213 с.</p>	Проаналізувати текстуальне та логічне тлумачення нормативно-правових актів	2	1	PH1 PH2 PH6 PH13 PH17
7.	<p>Субординація правових актів</p> <p>1. Пріоритет правила «lex superior</p>	Проаналізувати проблемні	2	1	PH1 PH6

	<p>derogate inferiori» перед правилами «lex specialis derogat generali» і «lex posterior derogate priori».</p> <p>2. Вимоги про субординацію правових актів для суб'єктів правозастосування.</p> <p>3. Наслідки невикористання права на звернення до суду з вимогою про визнання правового акту недійсним.</p> <p>4. Здатність до конкуренції актів меншої юридичної сили, виданих на підставі спеціальної вказівки, що містяться в акті вищої юридичної сили.</p> <p style="text-align: center;">Література:</p> <p>1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: В. Д. Гончаренко (гол.) та ін. Харків: Право, 2016. Том 1: Історія держави і права України. С. 260-278.</p> <p>2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: С. І. Максимов (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 2: Філософія права. С. 92-98.</p> <p>3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: О. В. Петришин (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 3: Загальна теорія права. С. 58-67.</p> <p>4. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм як необхідна умова суспільної модернізації. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. № 4. С. 20-23.</p> <p>5. Легка О. Динамічне юридичне тлумачення: практика Європейського суду з прав людини. <i>Підприємництво, господарство і право</i>. 2016. № 10. С. 124-128.</p>	практичні питання субординації правових актів			PH8 PH13 PH14 PH17
8.	<p>Колізії та прогалини норм права Conflicts and gaps in the law (taught in English)</p> <p>1. Поняття та види колізій норм права.</p> <p>2. Способи вирішення колізій у</p>	Охарактеризувати колізії та прогалини норм права	2	2	PH1 PH4 PH6 PH7 PH11 PH13 PH17

<p>праві. 3. Прогалини у праві. 4. Аналогія права та аналогія закону. 1. The concept and types of conflicts of law. 2. Ways to resolve conflicts in law. Gaps in the law. Ways to eliminate gaps in the law. 3. Analogy of law. Temporal collisions. Hierarchical collisions. Substantive collisions. 4. Judicial and administrative proceedings as a means of resolving conflicts of law. Subsidiary application of legal norms (intersectoral analogy).</p> <p style="text-align: center;">Література:</p> <p>1. Корнієнко М. В., Тertiшник В. М. Принципи права в розв'язанні проблем конкуренції правових норм, юридичних фікцій і колізій. <i>Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції</i>. 2017. № 1. С. 7-11. 2. Корнієнко М., Тertiшник В. Принципи права в розв'язанні юридичних колізій. <i>Верховенство Права</i>. 2017. № 2. (27). С. 95-101. 3. Годованик Є. В. Теоретико-методологічні проблеми дослідження ефективності конституційно-правових норм. <i>Jurnalul juridic national: teorie și practică</i>. 2018. № 4-1. С. 24-27. 4. Годованик Є. В. Якість правотворчості як основний чинник ефективності конституційно-правових норм. <i>Visegrad Journal on Human Rights</i>. 2018. № 2. Т. 2. С. 37-41. 5. Ленгер Я. І. Муніципально-правові колізії: загальнотеоретичний аспект: моногр. Ужгород: Гельветика, 2017. 335 с. С. 168-184. 6. Bruhl, Aaron-Andrew P. Against Mix-and-Match Lawmaking. <i>Cornell Journal of Law and Public Policy</i>, Vol. 16, p. 349, 2007. URL: https://ssrn.com/abstract=932574</p>				
Усього		14	6	

6. Теми лабораторних занять – не передбачено навчальним планом.

7. Самостійна робота

№ з/п	Зміст роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Підготовка до лекційних занять	8	3
2.	Підготовка до практичних/семінарських занять	14	6
3.	Виконання індивідуальних завдань (презентація)	8	38
4.	Підготовка до екзамену	30	30
Разом		60	78

8. Індивідуальні завдання

1. Підготувати глосарій з нормотворчої, правотлумачної та правозастосовної техніки.

2. Скласти проекти нормативно-правових актів, правотлумачних актів, проектів правозастосовних актів: проект Закону України, проект пояснювальної записки до Закону України, проект постанови Кабінету Міністрів України, проект Указу Президента України, проект наказу міністерства, проект рішення міської ради, проект висновку Конституційного Суду України, науковий експертний висновок щодо проекту Закону України, проект рішення, постанови, ухвали суду загальної юрисдикції.

Приклад індивідуального завдання зі складання проекту правозастосовного акту: Особа А. звернулася до суду з цивільним позовом про відшкодування моральної шкоди, завданої Особою Б. його честі та діловій репутації. Факт моральної шкоди встановлений наданими сторонами доказами. Необхідно скласти описову, мотивувальну та резолютивну частину рішення суду першої інстанції з даної ситуації.

9. Методи навчання

В процесі навчання використовуються словесні методи: лекція, лекція-дискусія; наочні: демонстрація матеріалу за допомогою мультимедіа засобів; практичні: контрольні роботи, індивідуальні науково-дослідні завдання. Важливу роль відіграють творчі, проблемно-пошукові методи, пов'язані з вирішенням конкретних практичних ситуацій.

Особливе значення у навчальному процесі мають інтерактивні методи навчання, зокрема: відтворення моделі засідання Конституційного Суду України з питання офіційного правотлумачення; «мозковий штурм» щодо розробки ефективної законодавчої норми, яка регулює запропоновану конкретну життєву ситуацію; рольова гра з відтворення усіх стадій правозастосовного процесу на підставі запропонованих юридичних фактів.

Основними формами навчання є лекції, семінарські завдання, самостійна робота студентів.

10. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних та семінарських занять, а також за результатами модульних контрольних робіт та виконання завдань для самостійної роботи.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання після вивчення навчальної дисципліни у формі екзамену.

Питання до екзамену

1. Поняття і визначення реалізації норм права.
2. Особливості реалізації норм права.

3. Поняття правозастосування.
4. Основні риси правозастосування.
5. Поняття правозастосовного акту.
6. Структура правозастосовного акту.
7. Види правозастосовних актів.
8. Вимоги до правозастосовного акту.
9. Відмінність правозастосовних та нормативно-правових актів.
10. Поняття нормотворчості.
11. Суб'єкти нормотворчості.
12. Принципи нормотворчості.
13. Стадії нормотворчого процесу.
14. Юридична сила нормативно-правового акту.
15. Поняття та ознаки закону.
16. Вимоги до законотворчої техніки.
17. Набуття чинності нормативно-правовим актом: підстави та умови.
18. Поняття юридичної техніки.
19. Ознаки юридичної техніки.
20. Практичні аспекти застосування юридичної техніки.
21. Поняття юридичної фікції.
22. Поняття юридичної презумпції.
23. Відмінність юридичних фікцій від юридичних презумпцій.
24. Поняття і визначення тлумачення норм права.
25. Види тлумачення норм права.
26. Форми тлумачення норм права.
27. Значення тлумачення норм права в ефективному регулюванні суспільних відносин.
28. Акти тлумачення норм права та правотлумачна техніка.
29. Поняття та види колізій норм права.
30. Способи вирішення колізій у праві.
31. Прогалини у праві.
32. Способи усунення прогалин у праві.
33. Аналогія права та аналогія закону.

Зразок екзаменаційного білету

МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Рівень вищої освіти другий (магістерський)
 Освітня програма «Право»
 Спеціальність 081 Право
 Форма навчання денна
 Семестр 1
 Навчальна дисципліна Правотлумачна та правозастосовна техніка

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Вимоги до правозастосовного акту.
2. Поняття юридичної фікції.
3. Способи усунення прогалин у праві

Затверджено на засіданні кафедри права та публічного адміністрування
 Протокол № ____ від « ____ » _____ 2021 року

Завідувач кафедри _____ Євген ЧЕРНИХ
 Екзаменатор _____ Євген ГОДОВАНИК

Після атестаційний моніторинг проводиться у вигляді ректорської контрольної роботи, що передбачає виконання тестових завдань на навчальному порталі МДУ.

11. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання поточного контролю знань здобувачів вищої освіти

Бали за окремий вид навчальної діяльності		Критерії оцінювання
за шкалою від 1 до 5	за шкалою від 1 до 10	
5	9-10	Здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі завдання.
4	7-8	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість завдань.
3	5-6	Здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину завдань.
2	3-4	Здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість завдань.
1	1-2	Здобувач вищої освіти частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі завдання.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти на семінарському занятті

Бали за окремий вид навчальної діяльності	Критерії оцінювання
0	- відсутність на занятті з поважної чи неповажної причини;

	- відмова від відповіді на запитання за змістом теми
1	- фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; - відтворення менше половини навчального матеріалу; - відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
2	демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить неточності.
3	- демонстрація глибоких, міцних знань; - аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; - самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу; - повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми.

Критерії оцінювання індивідуального науково-дослідного завдання

№ з/п	Критерії оцінювання	Бали
1.	Належне оформлення, достовірність та актуальність матеріалу	2
2.	Наявність ґрунтовних висновків	2
3.	Наявність списку літературних джерел	2
4.	Грамотна і аргументована презентація матеріалу	2
Усього		8

Критерії оцінювання підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
45-50	Здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі завдання підсумкового контролю. Брав участь в олімпіадах, конкурсах, конференціях.
35-44	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість завдань підсумкового контролю.
25-34	Здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину завдань підсумкового контролю.
15-24	Здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив меншість завдань підсумкового контролю
1-14	Здобувач вищої освіти частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі завдання підсумкового контролю.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Вид роботи	Кількість годин	Обсяг кредитів	Кількість балів
Змістовий модуль 1			
Тема 1	1	0,03	4
Тема 2	1	0,03	4
Тема 3	2	0,07	4
Тема 4	2	0,07	4
МКР 1	19	0,63	5
Змістовий модуль 2			
Тема 5	2	0,07	4
Тема 6	2	0,07	4
Тема 7	2	0,07	4
Тема 8	2	0,07	4
МКР 2	19	0,63	5
ІНДЗ	8	0,26	8
Підготовка і складання екзамену	30	1	50
Підсумок	90	3	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90–100	A	відмінно	Зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Ноутбук, мультимедіа-проектор, ОС Windows, пакет Microsoft Office, ресурси Moodle, Google Meet.

14. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Обов'язкова література:

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: В. Д. Гончаренко (гол.) та ін. Харків: Право, 2016. Том 1: Історія держави і права України. 848 с.
2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: С. І. Максимов (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 2: Філософія права. 1128 с.
3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: О. В. Петришин (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 3: Загальна теорія права. 952 с.

4. Великий енциклопедичний юридичний словник. А-Я / за ред. Ю. С. Шемшученка. 2-е вид., переробл. і допов. Київ: Юридична думка, 2012. 1017 с.
5. Пасічна І. О. Законотворчість, нормотворчість та правореалізація: навч. посібн. Полтава: ПолтНТУ, 2019. 113 с.
6. Павлишин О.В. Правозастосування та його ознаки в контексті семіотико-правового аналізу правової реальності. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2017. № 1. С. 161-172.
7. Бородкін М. В. Юридичні факти як підстави виникнення соціально-забезпечувальних правовідносин: автореф. дис.... канд. юрид. наук. Одеса, 2018. С. 4-6.
8. Вільчинська С. Проект методології нового типу (підхід філософської антропології). *Університетська кафедра*. 2018. № 7. С. 93-98.
9. Войтенко І. Презумпція правомірності дій та рішень контролюючих органів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2017. № 865. С. 184-189
10. Волкова І. М. Юридичні факти: окремі проблеми класифікації. *Науко-вий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 5. С. 12-16.
11. Волкова І. Юридичні факти-стани: поняття та особливості. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2017. № 2. Р. 33-38.
12. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2019. С. 8-16.
13. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: моногр. Харків: Право, 2018. С. 242-344.

Додаткова література:

14. Гусарєв С. Д., Тихомиров О. Д. Теорія держави та права: навч. посіб. Київ: НАВС; Освіта України, 2017. 320 с.
15. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм: теоретико-методологічні аспекти. Одеса: Фенікс, 2019. 356 с.
16. Годованик Є. В. Теоретичні підходи до визначення правової норми у контексті функціонування сучасних правових систем. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право*. 2016. Вип. 11. С. 28-35. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International» (Польща)).
17. Годованик Є. В. Норма права як структурний елемент системи права сучасної правової держави. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право*. 2016. Вип. 12. С. 19-26. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International» (Польща)).
18. Годованик Є. В. Проблеми визначення правової норми в умовах сучасного розвитку європейської правової системи. *Юридичний вісник*. 2016. № 2. С. 151-158.
19. Годованик Є. В. Ефективність правотворчості як категорія сучасного європейського конституціоналізму. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 3. С. 47-51.
20. Годованик Є. В. Доктринальні підходи до методології визначення ефективності конституційно-правових норм. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2018. № 4. Т. 29. С. 1-6. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International» (Польща)).
21. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм як необхідна умова суспільної модернізації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 4. С. 20-23. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International» (Польща)).
22. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм як теоретико-методологічна категорія сучасної юриспруденції. *Право і суспільство*. 2018. № 4. Ч. 2. С.

16-21. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International») (Польща)).

23. Годованик Є. В. Конституційно-правова норма та її відображення в європейському праворозумінні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 1. С. 80-85.

24. Годованик Є. В. Теоретико-правовий зміст категорії «ефективність конституційно-правових норм». *Держава та регіони*. 2018. № 3. С. 47-51. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International») (Польща)).

25. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм: проблеми визначення та інтерпретації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2018. Вип. 33. С. 30-32.

26. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм у сучасних умовах правової модернізації суспільства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2018. Вип. 51. Т. 1. С. 52-55. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International») (Польща)).

27. Годованик Є. В. Теоретико-методологічні засади визначення ефективності конституційно-правових норм. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 4. С. 10-12. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International») (Польща)).

28. Годованик Є. В., Мишко Д. О. Деякі проблеми запровадження вищих спеціалізованих судів в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право*. 2017. Вип. 14. С. 12-18. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International») (Польща)).

29. Годованик Є. В. Загальна характеристика конституційно-правової норми як елемента сучасної правової системи. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право*. 2017. Вип. 14. С. 140-147. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International») (Польща)).

30. Годованик Є. В. Система права як чинник визначення ефективності конституційно-правових норм. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право*. 2018. Вип. 15. С. 68-73. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International») (Польща)).

31. Годованик Є. В. Місце та роль системи права у національній правовій системі. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 4. С. 53-57. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International») (Польща)).

32. Годованик Є. В. Ефективність конституційно-правових норм та її значення в сучасній правовій державі. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 3. С. 65-67. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International») (Польща)).

33. Годованик Є. В. Особливості реалізації конституційно-правових норм у сучасних умовах розвитку системи права. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право*. 2018. Вип. 16. С. 149-155. (видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International») (Польща)).

34. Годованик Е. В. Пути имплементации европейских образовательных стандартов в национальную правовую систему Украины. *Leges si Viata*. 2015. № 9. С. 54-58.

35. Годованик Є. В. Теоретико-методологічні проблеми дослідження ефективності конституційно-правових норм. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2018. № 4-1. С. 24-27.

36. Годованик Є. В. Якість правотворчості як основний чинник ефективності конституційно-правових норм. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. № 2. Т. 2. С. 37-41.

37. Шутак І. Д. Юридична техніка тлумачення норм права. *Науково-інформаційний вісник. Право*. 2015. № 11. С. 18-24.

38. Баїк О. І. До питання тлумачення податково-правових норм. *Міжнародний науко-вий журнал «Інтернаука»*. Серія: *Юридичні науки*. 2018. № 2. С. 13-20.
39. Косцова І. П. Системне тлумачення норм права: дис. ... канд. юрид. наук. Івано-Франківськ. 2016. 218 с.
40. Грищук О. В., Заболотна Н. Я. Юридична техніка творення та тлумачення нормативно-правових договорів: теоретико-правовий вимір. Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. і права, 2017. 213 с.
41. Легка О. Динамічне юридичне тлумачення: практика Європейського суду з прав людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 10. С. 124-128.
42. Корнієнко М. В., Тертишник В. М. Принципи права в розв'язанні проблем конкуренції правових норм, юридичних фікцій і колізій. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 1. С. 7-11.
43. Корнієнко М., Тертишник В. Принципи права в розв'язанні юридичних колізій. *Верховенство Права*. 2017. № 2. (27). С. 95-101.
44. Ленгер Я. І. Муніципально-правові колізії: загальнотеоретичний аспект. Ужгород: Гельветика, 2017. 335 с. С. 168-184.
45. David R., Geoffre-Spinozi K. The main legal systems of our time. L., 1996. 400 p.
46. Bruhl, Aaron-Andrew P. Against Mix-and-Match Lawmaking. *Cornell Journal of Law and Public Policy*, Vol. 16, p. 349, 2007. URL: <https://ssrn.com/abstract=932574>
47. Joński K. and Rogowski W., 2020. Legislative Practice and the Judiciary Reforms in Post-2015 Poland – Analysis of the law-Making Process. *International Journal for Court Administration*, 11(2), p.3. DOI: <http://doi.org/10.36745/ijca.315>.
48. Dicey A. Introduction to the Study of the Law of the Constitution, L. : MacMillan, 1959. 196 p.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.rada.gov.ua/> – офіційний сайт Верховної ради України.
2. <http://www.kmu.gov.ua/> – офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. <http://president.gov.ua> – офіційний сайт Президента України.
4. <http://www.un.org> – офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй
5. <http://www.icj-cij.org> – офіційний сайт Міжнародного Суду ООН
6. <http://www.un.org/Russian/law/ilc> – офіційний сайт Комісії міжнародного права
7. <http://coe.int> – офіційний сайт Ради Європи
8. <http://europa.eu.int> – офіційний сайт Європейського Союзу
9. <http://echr.coe.int> – офіційний сайт Європейського суду з прав людини

15. Політика навчальної дисципліни

Політики навчальної дисципліни враховує норми законодавства України щодо академічної доброчесності, Статуту Університету та інших нормативних документів.

1. **Академічна доброчесність** здобувачів є важливою умовою для опанування результатів навчання за навчальною дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролю.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

МДУ виступає за дотримання принципів академічної доброчесності, тому обов'язково використовується сервіс з перевірки робіт здобувачів вищої освіти на плагіат – Unicheck, а також доступний безкоштовний сервіс, який здійснює перевірку на плагіат письмових робіт – EduBirdie <https://edubirdie.com/perevirka-na-plagiat>.

Порушенням академічної доброчесності, згідно із Законом України «Про освіту» (ст. 42 п. 4) вважається:

- **академічний плагіат** – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та / або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

- **самоплагіат** – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

- **фабрикація** – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

- **фальсифікація** – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

- **списування** – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

- **обман** – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

- **хабарництво** – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

- **необ'єктивне оцінювання** – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Наведений перелік не є остаточно вичерпним і не охоплює всіх діянь, що можуть містити ознаки порушення академічної доброчесності.

За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до наступної академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (поточний, підсумковий контроль, залік, іспит тощо);
- проведення додаткової перевірки всіх робіт авторства порушника;
- позбавлення наданих МДУ пільг з оплати навчання;
- оголошення догани із занесенням до особової справи порушника;
- відрахування з МДУ;
- інші, відповідно до вимог чинного законодавства та нормативних локальних актів МДУ.

Більш детально тут:

Анкетування з академ доброчесності: <https://docs.google.com/forms/d/1VHzYkdFEGivtV1-dsENos1SCDRHfUpGia1YklgQK8j0/edit>

2. **Здобувач має право на оскарження** процедури проведення та результатів контрольних заходів згідно Положення про організацію контролю та оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти в МДУ.

3. **Участь в анкетуванні.** Наприкінці навчального семестру здобувачам буде запропоновано заповнити анонімну анкету щодо якості викладання вивчених навчальних дисциплін.

Заповнення анкети є важливою для вдосконалення освітнього процесу та системи внутрішнього забезпечення якості освіти МДУ та дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати вашу думку стосовно покращення змісту навчальних дисциплін.

4. **Неформальна освіта.** Це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Здобувач вищої освіти, який виявив бажання щодо визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, звертається із відповідною заявою про визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, в цілому для навчальної дисципліни /змістового модулю /практичних завдань з навчальної дисципліни/ завдань з практики тощо для здобувачів вищої освіти, до деканату факультету, на якому викладається навчальна дисципліна. Процедура зарахування здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті МДУ.

Ресурси:

<https://prometheus.org.ua/> - Prometheus – Найкращі онлайн-курси України та світу

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Назва навчальної дисципліни	Правотлумачна та правозастосовна техніка
Освітня програма	Право
Рівень вищої освіти	Магістр
Кафедра, яка здійснює викладання	Права та публічного адміністрування
Викладач ПІБ, посада	Годованик Євген Валентинович, професор кафедри права та публічного адміністрування МДУ
Електронна адреса викладача	y.hodovanyk@mdu.in.ua
Консультації (дата, час, можливості онлайн консультування)	П'ятниця кожного тижня, 15.30, каб. 304 (Економіко-правовий факультет) або онлайн (платформи Zoom, Google Meet, Viber)
Посилання на сторінку навчальної дисципліни на Навчальному порталі МДУ	http://moodle.mdu.in.ua/enrol/index.php?id=8225
Компетентності та програмні результати навчання	ЗК1-11 СК1-17 РН1, РН2, РН4, РН6-8, РН11, РН13-17

Семестр(и) вивчення	Обсяг (години/кредити)	Кількість аудиторних годин		Кількість, види індивідуальних завдань	Форма контролю
		лекції	семінар.		
I-й	90/3	16/6	14/6	1. Глосарій. 2. Складання проектів нормотворчих, правотлумачних, правозастосовних актів.	Екзамен

Завідувач кафедри

Євген ЧЕРНИХ

Гарант ОП

Євген ЧЕРНИХ